

14. Blagdan Sjenica: Isus obećava Duha Svetog (7,1-53)

Tijekom Iv 7 radnja se iz Galileje prebacuje u Judeju i evanđelist Ivan ne daje više naznaka da se Isus vraćao u Galileju. Tako razilaženje do kojeg je došlo koncem 6. poglavlja predstavlja svojevrsni vrhunac, ali ujedno i kraj galilejske etape djelovanja. Ona je počela velikim entuzijazmom (usp. 4,45) a završila podjelom među učenicima: *otada mnogi odstupiše - više nisu išli s njime* (6,66).

Konačni efekt nevraćanja u Galileju, na književnom planu Evanđelja, jest da je Isus od sada usmjeren prema Jeruzalemu. Kada taj moment njegovog djelovanja usporedimo sa sinoptičkim evanđeljima, on prema njima označava početak tzv. izvještaja o Muci (*Passion narrative*). Za razliku od sinoptika, kod kojih Isus prema Jeruzalemu kreće tek u proljeće u sklopu hodočašća o blagdanu Pashe, ovdje kod Iv on kreće već o Blagdanu Sjenica, tj. na prijelazu iz rujna u listopad. Dakle, Iv proširuje vremenski okvir izvještaja o mucu da bi Isusa prikazao kako kroz pola godine boravi u Jeruzalemu i sudjeluje u najrazličitijim raspravama na koncu kojih će biti optužen za blasfemiju. Zato stručnjaci za Evanđelje po Ivanu vole govoriti da ovdje imamo neku vrstu sudskog procesa tijekom kojeg Isus iznosi tužiteljima svoje argumente, no na kraju će ipak biti osuđen kao krivac.

Poglavlja 7. i 8. preuzimaju iz Iv 6 problem neshvaćanja Isusovog identiteta i odbijanja da mu se pristupi vjerom. Rasprave koje slijede svoj vrhunac dostižu u pitanju *tko si ti?* (8,25) i odgovoru *Ja Jesam* (8,58). Sliku onoga što očekuje svakoga tko se Isusu otvori vjerom, imamo u Iv 9 gdje se vidi kako Isus slijepome od rođenja daje da vidi – progledat će i fizičkim očima i nutarnjim okom razabrati svjetlo svijeta.

U poglavljima 7-10 imamo predstavljene dijaloge na koncu kojih se vidi da je došlo do razlaza između Isusa i židovskih vjerskih vođa, a definitivan razlaz je opisan nakon Lazarovog uskrsnuća (Iv 11). Ovdje su predstavljeni glavni argumenti protiv Isusovog mesijanstva, a on na njih daje svoj odgovor tako da ovdje imamo svojevrsni sažeti prikaz glavnih crta odnosa između kršćanstva i židovstva u prvom stoljeću.

7,1-13: Pošto njegova braća uzidoše, uzide i on, ne javno nego potajno.

Blagdan Sjenica, čini se, obuhvaća 7,1 do 10,21, jer tek u 10,22 dolazi blagdan Posvete Hrama. Blagdan sjenica jest 8-dnevni hodočasnički blagdan kada su Židovi uzlazili u Jeruzalem, uz blagdan koji se slavio u rujnu/listopadu u vrijeme branja grožđa, bio je obilježen zahvalom za žetvu i molitvom za kišu. Hodočasnici su u dnevnoj procesiji od bazena Siloam nosili vodu do Hrama za žrtvu ljevanicu, a u Hramu, u dvorištu za žene palili su ogromne baklje – odavde tema o vodi i kasnije u Iv 8 o svjetlu.

Isus isprva odbija zahtjev svoje *braće* da pođe u Jeruzalem i da se *očituje svijetu* (7,4) jer su *Židovi gledali da ga ubiju* (5,18), no kasnije ipak uzlazi, ali *potajno* (7,1-10).

Zašto potajice? Blagdan Sjenica predstavljao je vrhunac mjeseca Tišrija tijekom kojeg će se Mesija treba očitovati narodu. Isus ne želi poći s braćom i udovoljiti njihovom zahtjevu da se *očituje svijetu*, kao što je u Kani i Mariju upozorio da čudo s vinom ne treba povezati s konačnim *časom*. Isus svoj *čas* želi vezati uz Pashu jer njegovo služenje nije u liku triumfalnog Mesije koji će slavljenički očitovati *urbi et orbi* nego u liku *Sluge Jahvinog* koji će biti predan u žrtvi poput pashalnog janjeta (usp. 1,29.36).

Dakle, gledajući nas i našu povijest, Bog ne vidi razloga veselju i triumfu nego vidi i želi vidati naše rane: sprema se na žrtvu da bi oprao naše grijehe i da bi nas pomirio sa sobom!

Isusova braća smatraju da je sada pravi čas da se pokaže svijetu i požanje uspjeh. Oni razmišljaju svjetskim kategorijama: Mesija treba biti triumfalan, ne prihvaćaju Mesiju koji će šutjeti i šutke se trošiti – davati svoje tijelo za život svijeta (6,51). U tu braću pripadamo i mi kršćani koji još uvijek ne živimo od kruha kojeg primamo u Euharistiji jer ne prihvaćamo Isusovu slabost kao snagu, njegovu skrovitost kao objavu a njegov križ kao proslavu.

U dubini, iako ga volimo i drag nam je, ne prihvaćamo ga. Pred „kruhom“ kojeg on nudi u svakom od nas budi se otpor. Njegovi neprijatelji bi željeli njime zagospodariti na svoj način, a mi bismo također voljeli „smiriti“ i podesiti prema svojim željama, da sve bude po našem. O tome svjedoči povijest Crkve koja je na usta pape Ivana Pavla II izrekla *moj grijeh, moj preveliki grijeh!* Jer stalno je u svakom njenom članu napast postupati po mjerilima svijeta, u ime Gospodnje nastupati sa silom. Teško je i nama, njegovim najbližima – videći ga poniznog kako daje život za sve – ne pomisliti da je izvan sebe (usp. Mk 3,20). I dok tako mislimo o njemu i tvrdoći njegove besjede, ne primjećujemo da smo „izvan“ njega i izvan logike Duha Svetoga! Iako smo dio njegove „ekipe“, ipak igramo protiv njega a u korist *Kneza ovoga svijeta!*

I tako, dok tijekom Blagdana Sjenica narod zahvaljuje Bogu za požnjevene plodove zemlje, Isus žanje nevjernost čak i među svojim najbližima! U 7,11-13 Iv bilježi da je narod podijeljen glede njega; tu se ostvaruje riječ da je Isus uzrok suda za ljude (usp. 3,14-21; 5,22-24). Ova podijeljenost će doći do izražaja čim Isus počne naučavati.

7,14-24: *Ne sudite po vanjštini, nego sudite sudom pravednim!*

Na već uobičajeno pitanje o naravi i podrijetlu autoriteta kojim naučava, Isus odmah na početku govora tvrdi da su njegove riječi dio poslanja kojim ga je opunomoćio Bog (7,16). On se brani pozivajući se, kao i u 5,19.30,41.44, na autoritet Oca nebeskog čiju volju vrši i čije riječi govori. Zato bi ga njegovi

tužitelji trebali prepoznati kao autentičnog Božjeg poslanika. Dakako, pošto ga takvim ne prepoznaju, time Isus na direktan način u pitanje stavlja svoje tužitelje i njihovo prepoznavanje volje Božje i stoga im otvoreno kaže: *Nije li vam Mojsije dao Zakon? Pa ipak nitko od vas ne vrši Zakona* (7,19).

Nakon što ih otvoreno pita zašto ga žele ubiti, onaj dio slušateljstva koji je protiv njega objašnjava da ga smatraju ospjedenim od zloduha (7,20; usp. Mk 3,20-22). Isus će ovu optužbu odbaciti u 8,48-52; 10,20-21.

Glavnu optužbu protiv sebe – da je liječio u subotu i tako prekršio Mojsijev Zakon (5,1-18) – Isus pobija koristeći se rabinskim načinom dokazivanja koji ide od manjeg ka većem: ako obrezanje u subotu (kao manji čin) nije grijeh, zašto bi grijeh bio ozdravljenje *svoga čovjeka*, pogotovo što obrezanje ne potječe od Mojsijevog Zakona nego od otačke predaje? Kako je moguće da predaja ne krši Zakon, a ozdravljenje čovjeka, kao čin Božje proslave, ga krši? Nisu odgovorili.

7,25-36: Isusovo *odakle?* i *kamo?*

Ova rasprava budi različite reakcije i pitanja. Jedna od njih je i priklanjanje tumačenju o „nepoznatom“ Mesiji za kojega se neće znati odakle je došao (7,27). Tako Iv, u svom tipičnom ironičnom stilu koji počiva na igranju dvostrukim smislom, navodi mišljenje nekih Jeruzalemaca: *za njega (Isusa) znamo odakle je, a kad Krist dođe, nitko neće znati odakle je!* Doista, znaju da je Isus iz Nazareta, ali ih ne brine što ništa drugo o njegovom djelovanju ne znaju – ni o podrijetlu njegovog znanja, moći, autoriteta itd.

Ipak, neki od prisutnih počinju shvaćati i postavljaju pitanje: hoće li itko, pa i sam Krist koga neki čekaju, moći činiti više znamenja od Isusa (7,31)? Ovakav zaključak u skladu je s onda proširenim židovskim očekivanjima kako ih prenosi Josip Flavije (*Ant.* 18.85ss; 20.168ss). Oni su, dakle, shvatili da su Isusova čuda bila znamenja, počeli su ponirati u istinu kojoj njegove riječi i djela vode! Ono što Isus govori i čini nikoga ne ostavlja ravnodušnim: ili ga se prihvaća ili ga se želi eliminirati. Jer ne mogu stajati zajedno svjetlo i tama, laž i istina, ropstvo i sloboda, smrt i život.

Vjerski vođe na cijelu situaciju, iako bi je trebali bolje sagledati od neukog mnoštva, reagiraju tako da je žele brutalno prekinuti: šalju stražare ne bi li Isus uhitili (7,30.32). Možda su se uplašili ovih koji su ipak razmišljali i shvatili? Tipično za manipulatora jest da se osjeća ugrožen kad potčinjeni počnu razmišljati!

Sve napetiju situaciju kulminaciji vodi Isusovo upozorenje da on neće još dugo ostati s njima i da ide Onome koji ga je poslao (7,33-36). *Tražite me i nećete me naći*, riječi su koje kao jeka ponavljaju poruku Božje Mudrosti (Izr 1,28). Ironično, i njihovo nagađanje da će Isus poći među Grke će se ostvariti: njegovi će učenici, nakon Uzašašća, dobiti od svoga Gospodina naređenje da pođu po svem svijetu i propovijedaju Evanđelje (Mt 28,20; Dj 1,8).

7,37-39: Rijeke vode žive i dar Duha

Nakon što im je rekao *tražit ćete me i nećete me naći* (7,36), Isus će naznačiti rješenje ove teškoće – govori o žeđi. Žeđ je ona koja je potrebna da bi se pilo. Ona nije samo nedostatak vode nego i želja za njom! Želja je jedina sposobnost kojom se zahvaća dar: ne proizvodi ništa, ali prima sve!

Svakog od 7 dana Blagdana Sjenica punio se jedan zlatni pehar vodom iz kupališta Siloama i nosio se u procesiji pjevajući *s radošću ćete crpsti vodu iz izvora spasenja* (Iz 12,3). Mnoštvo je mahalo grančicama palmi, vrbe i mirte i ulazilo kroz vrata izvora (Neh 3,15) pjevajući psalme Hallel (Pss 113-118) evocirajući događaje Izlaska. Po ulasku u Hram, svećenik se penje na oltar i izlijeva kroz srebrni lijevak vodu oko njega. Na vrhuncu slavlja, posljednjeg dana Blagdana, veliki svećenik je vodu izlijevao oko jeruzalemskih zidina, što je označavalo blagoslov koji se od Izraela širi na sve narode, prema obećanju danom Abrahamu (Post 12,3). Tada je do vrhunca dolazila radost naroda hranjena mesijanskim iščekivanjima i željom za slobodom.

Tijekom slavlja čitalo se Ez 47 gdje se govori o izvoru koji izvire ispod praga Hrama i postaje velika rijeka čija voda liječi i ozdravlja. Ovdje se Hram promatra u vezi sa stijenom iz koje je Gospodin izveo vodu za vrijeme Izlaska iz Egipta (Ps 78,15-20). Ova stijena, koja je prema legendi pratila Izraelov hod kroz pustinju (usp. 1Kor 10,3), sada je, smatrali su Izraelci, u podnožju jeruzalemskog Hrama. Čitao se i Zah 13 koji govori o izvoru koji će prati grijeh i nečistoću naroda (13,1). Prije ovoga teksta, prorok Zaharija govori o oslobođenju i obnovi Jeruzalema te promatra misterioznog *probodenog* (Zah 12,10) kojeg će Iv poistovjetiti s Isusom kojemu će biti proboden bok (19,33s.37). *Krv i vodu* koji će tada poteći Crkva shvaća kao znakove Euharistije i krštenja.

U ovom kulminantnom času Blagdana Sjenica, Isus poziva žedne da dođu k njemu i piju koji vjeruju u njega jer će rijeke žive vode poteći iz njegove utrobe (Iv 7,38-39). Iv komentira u slijedećem retku: *To reče o Duhu kojega su imali primiti oni što vjeruju u njega* (7,39a). Dar Duha predstavlja dovršetak djela Boga Stvoritelja i Oslobođitelja jer njime čovjeku daje svoj život i slobodu. Tu za čovjeka počinje rođenje odozgo (3,3-5) i on postaje dijete Božje (1,12).

Način na koji evanđelist ugrađuje Isusove riječi u blagdanski kontekst daje do znanja kako želi reći da će se u Isusu dogoditi ispunjenje onoga o čemu govori blagdanska liturgija.

7,40-53a: *Nikada nitko nije ovako govorio!*

Evanđelist Ivan navodi mišljenja jednih da je Isus *Prorok* (dakle obećan od Mojsija, usp. Pnz 18,15) i drugih da je *Krist* (dakle Mesija) jer mu je važno naglasiti da je Isus i jedno i drugo. Također navodi raspravu da li je Isus *iz Galileje* ili *iz Betlehema* jer oboje u nekom smislu točno, no za Iv je još važnije da je Isus s neba sišao (usp 3,13.16.31-34).

Podijeljenost koja je nastala zbog njega dovodi do neuspjelog pokušaja uhićenja (7,40-49). I u ovdje pomoću prikaza dijela naroda i stražara koji pokazuju pozitivan stav prema Isusu gradi duboku ironiju: ovaj dio židovskog naroda prihvaća Isusa dok vjerski vođe, koji narod smatraju *prokletim* i neupućenim u Zakon (7,49), unatoč vlastitoj „upućenosti“, ne uspijevaju u Isusu ugledati svjetlo. Kolika je njihova sljepoća, pokazuje Nikodemov pokušaj da ih pozove na istraživanje, što oni odbijaju. Time potvrđuju Isusov sud o njima da će im Zakon i Mojsije biti suci (5,45-47). Sud se događa dok se Isus objavljuje a vršimo ga mi koji slušamo.

Uz već navedene teme, treba reći da evanđelist ovim poglavljem čitatelju želi pokazati i kako se protiv Isusa kontinuirano vodi proces koji već ulazi u fazu uhićenja. No, u svjetlu govora o Isusovoj proslavi i odlasku, čitatelj će u kasnijem hodu sve više nazrijevati da su „svi projekti glede Isusova života uzaludni osim onog koji predviđa Isusov povratak Ocu“ (Ph. Perkins).